

**ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
เพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม**

**The factors Affecting the Readiness of the Rural and Urban Community
Funds For a Transformation into a Community Financial Institution :
A Case Study of Rural and Urban Community Funds In Borabue District,
Maha Sarakham Province**

ประไพ ชัยอ่วม¹ พรพิมล เฉลิมมีประเสริฐ² เขมิกา แสนโสสม³ และ กฤตพา แสนชัยธร⁴
Praphai Chui-uam,¹ Pornphimol Chalermmeerasert,² Kaemika Seansom³ and
Kitapha Seanchaiyathorn⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ประการแรก เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน ประการที่สอง เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ปัญหา และข้อเสนอแนะที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 355 คน ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ การทดสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลทดสอบ ความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปร และใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แบบถดถอยพหุคูณในการทดสอบ ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุน มีความสัมพันธ์ต่อความพร้อมของกองทุน เป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยมีผลกระทบเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของ กองทุน มีความสัมพันธ์ต่อความสามารถใน การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² DODT. (Doctor of organization development and transf) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁴ ประ.ด. (บริหารธุรกิจ) อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สมาชิกของกองทุน มีความสัมพันธ์ต่อความหลากหลายของบริการทางการเงินแก่ชุมชน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ของกองทุน ปัจจัยด้านนโยบายเงินปันผล ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุน มีความสัมพันธ์ต่อการขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการ ทางการเงินแก่คนจน

2. ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองอยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน คือขาดทุนจากผลการดำเนินงานในการบริหารงานของกองทุน สมาชิกภายในกลุ่มหรือกองทุนมีรายได้น้อย และยังไม่เป็นสถาบันการเงิน ที่มั่นคง ข้อเสนอแนะเพื่อให้การส่งเสริมยกระดับ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชนนั้น รัฐบาลควรรับฟังความคิดเห็นของประธานกองทุนหมู่บ้าน และให้การสนับสนุนให้ประธานกองทุนหมู่บ้านมีบทบาท สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนให้เกิดในชุมชน ส่งเสริมให้สมาชิกของกองทุนมีส่วนร่วมกับการกองทุนในทุกๆ ด้าน และให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล เช่น ธนาคารที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการชุมชนอำเภอเข้าไปส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คำสำคัญ : ความพร้อมของกองทุน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สถาบันการเงินชุมชน

ABSTRACT

This survey research had the following objectives: firstly, to study the factors affecting the readiness of the rural and urban community funds for a transformation into a community financial institution; secondly, to study the level of the members' participation, problems and suggestions concerning the readiness of the rural and urban community funds for a transformation into a community financial institution in Borabue District, Maha Sarakham Province. Using a questionnaire, the data were collected from a sample of 355 committee members of the rural and urban community funds who were chosen through stratified random sampling. The analysis of data employed basic statistics which included frequency, percentage mean, and standard deviation. Primary data analyses were carried out. They included a factor analysis, an analysis of instrument reliability, a normal distribution of the data, relations of variables, and an analysis using multiple regression to find the value of the co-efficient.

The results of the research are as follows:

1. The committee members of the rural and urban community funds saw that the factor of chairman's leadership, the factor of learning atmosphere of the fund, the factor of member's participation, and the factor of member's occupation promotion were related to the readiness of the funds for a transformation into a community financial institution. All these factors affected the funds positively with statistical significance. The factor of chairman's leadership, the factor of learning atmosphere of the fund, the factor of member's participation, and the factor of member's occupation promotion were related to sustainable self-reliance. The factor of learning atmosphere of the fund, the factor of member's participation, and the factor of member's occupation promotion were related to the variety of financial service to the community. The factor of chairman's leadership, the factor of learning atmosphere of the fund, the factor of policy and dividends, the factor of member's participation, and the factor of member's occupation promotion were related to expansion of opportunity to access and to give financial service to the poor.

2. The level of the members' participation in the rural and urban community funds was found in the high level.

3. The problems include: the deficit resulting from the execution of the funds; the incomes of the group members or the fund members were so little; and the funds had not been secure financial institutions. The suggestions concerning the transformation of the funds into a community financial institution include: the government should listen to the chairmen's opinions and support them to take up the role of creating learning atmosphere in the community on the matter of fund administration, and to take up the role of encouraging the fund members to participate in all activities relating to the fund; government agencies such as banks and district community development officer should promote the occupations of the members of the rural and urban community funds.

Keywords : the Readiness of the Fund, the Rural and Urban Community Funds, Community Financial Institution.

บทนำ

ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลสมัย พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี จึงมีเจตนารมณ์ ที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจน ให้หมดสิ้นจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ. 2551 หนึ่งในกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาคความยากจนดังกล่าว คือการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งรัฐบาลได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า รวมทั้งสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต จึงได้จัดสรรเงินกู้จากราชการออมสินตั้งไว้เป็นงบประมาณรายจ่ายประจำปี มาให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองๆ ละ 1 ล้านบาท โดยมีเป้าหมายในการดำเนินงาน 74, 881 กองทุน (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544 : 12) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

ในครัวเรือน และเพื่อเป็นการสร้างศักยภาพและเสริมความเข้มแข็ง ด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

การพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินชุมชนเป็นนโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 โดยพัฒนาระบบการเงินที่สนับสนุนเศรษฐกิจรากหญ้าจากกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมสู่การเป็นธนาคารหมู่บ้านที่ให้โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างยั่งยืนพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอนาคตโดยมี กระบวนการขั้นตอนการบริหารและพัฒนาที่มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดความเข้าใจให้เป็นระบบ ในลักษณะของการบูรณาการ สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายกองทุนในทุกระดับอย่างยั่งยืน และต่อเนื่อง ความหมาย สถาบันการเงินชุมชน หมายถึง สถาบันการเงินของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้บริการทางการเงินที่สามารถตอบสนองความต้องการแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงและใช้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินทั่วไป ตามวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ มาตรฐานและรูปแบบ ซึ่งคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดวัตถุประสงค์ เสริมสร้างวินัยทางการเงิน และให้คำปรึกษา

ทางการเงินแก่ชุมชน แหล่งเก็บออมเงินที่มีความมั่นคงปลอดภัยและมีผลตอบแทนที่เหมาะสมแหล่งเงินทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและบรรเทาความเดือดร้อนทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพกองทุน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, 2547 : เว็บไซต์)

ผลการดำเนินงานมีทั้งด้านที่เป็นจุดแข็งและด้านที่เป็นจุดอ่อน มีหลายกองทุนที่มีความไม่โปร่งใสกรรมการยกยอกเงิน สมาชิกนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และไม่ใช้เงินคืน และมีอีกหลายกองทุนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น ขยายการให้บริการอื่นๆ เช่น มีกิจกรรมระดมเงินออมและการให้กู้ มีความสม่ำเสมอในการให้บริการ มีการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพแก่สมาชิกและชุมชน มีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาอาชีพ และการตลาดให้สมาชิก รับผิดชอบต่อ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2548 : คำนำ)

ในขณะเดียวกัน ธนาคารก็เข้ามาต้อยอดสนับสนุนเพิ่มเติมขยายโอกาสให้แก่กองทุน ทำให้ชาวบ้านได้เข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น เพราะชาวบ้านเป็นผู้บริหารจัดการเอง ย่อมรู้ดีที่สุดว่าควรหมุนเวียนกันอย่างไร ควรช่วยเหลือ

ปัจจุบันธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีโครงการพัฒนากองทุน หมู่บ้านสู่สถาบันการเงินชุมชน ที่สามารถมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการมากขึ้น กว้างขวางขึ้น และสามารถที่จะดำเนินการทางนิติกรรมสัญญา รวมทั้งอาจเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ในอนาคต

จากสถานการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน ในเขต อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ทำงานอยู่ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาบรบือ ผู้วิจัยทำงานในตำแหน่งพนักงานการเงิน ได้ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เบื้องต้นกับคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา

เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามหลายกองทุนมีความพร้อมที่จะ

พัฒนาและยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน (ธนาคารหมู่บ้าน)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของประธานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีผลกระทบต่อการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
2. บรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีผลกระทบต่อการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
3. นโยบายเงินปันผลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีผลกระทบต่อการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน
4. ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีผลกระทบต่อการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน
5. นโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีผลกระทบต่อการพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน
6. ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน ปัจจัยประกอบไปด้วย

- 1.1 ภาวะผู้นำของประธานกองทุน
- 1.2 บรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน
- 1.3 นโยบายเงินปันผล
- 1.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิก
- 1.5 นโยบายในการส่งเสริมอาชีพ
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3, 015 คน จาก 201 กองทุน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 355 คน จาก 201 กองทุน
3. ขอบเขตด้านตัวแปร
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ความพร้อมของกองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชน ได้แก่
 - 3.1.1 ภาวะผู้นำของประธานกองทุน
 - 3.1.2 บรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน
 - 3.1.3 นโยบายเงินปันผล
 - 3.1.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิก
 - 3.1.5 นโยบายในการส่งเสริมอาชีพ
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ ความพร้อมของกองทุนเป็น สถาบัน การเงินชุมชน ได้แก่
 - 3.2.1 ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง อย่างยั่งยืน
 - 3.2.2 ความหลากหลายของบริการทาง การเงินแก่ชุมชน
 - 3.2.3 การขยายโอกาสการเข้าถึงและให้ บริการ ทางการเงินแก่คนจน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในปี พ.ศ. 2550 จำนวน 3, 015 คน จาก 201 กองทุน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน

355 คน ซึ่งได้มาโดยการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากการ เปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจาก การศึกษาหลักการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็น สถาบันการเงินชุมชน ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของธนาคาร เพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นแนวทาง โดยแบ่งออก เป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อม ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงิน ชุมชน และความพร้อมของกองทุนโดยแบ่งเป็น 8 ด้านดังนี้

1. ภาวะผู้นำของประธานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง
2. บรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง
3. นโยบายเงินปันผลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง
5. นโยบายในการส่งเสริมอาชีพของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
6. ความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
7. ความหลากหลายของบริการทางการเงินแก่ชุมชน
8. การขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทาง การเงินแก่คนจน

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอ เนระของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อม ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ มีดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับกองทุน หมู่บ้าน ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และสถาบันการเงินต่างๆ แนวคิดเกี่ยวกับ นโยบายกองทุนหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน วัตถุประสงค์

ในการดำเนินงานระเบียบและวิธีปฏิบัติต่างๆ จากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติการศึกษาหลักการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นสถาบันการเงินชุมชน ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และวิธีสร้างแบบสอบถามรูปแบบต่างๆ จากคู่มือการทำวิจัย ของ ธาณินทร์ ศิลป์จารุ (2548 : 38)

2. ร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนว ความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

3. เมื่อผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามฉบับร่างเสร็จเรียบร้อยแล้วได้นำเสนอประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบในเบื้องต้นว่าแบบสอบถามครอบคลุมเป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของ งานวิจัยหรือไม่ จำนวนภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยง (Validity) ของแบบสอบถาม

5. หากคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้แบบสอบถามกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ฉบับมาลงรหัส เพื่อคำนวณหาคุณภาพของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ผลจากการทดลองใช้ผู้วิจัยได้นำมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องมากที่สุด

6. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพของแบบสอบถามจากการทดลองใช้ และนำเสนอที่ปรึกษาผู้วิจัยได้จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประสานความร่วมมือไปยังสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้สำนักงานพัฒนาชุมชนออกหนังสือแจ้งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ในการจัด เตรียมเอกสารที่ต้องใช้ประกอบในการเก็บข้อมูล และนัดวัน เวลาสถานที่ เพื่อสอบถาม

2. ผู้วิจัยและทีมงานนำแบบสอบถามไปสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่นัดกันไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบความเรียบร้อยในการตอบแบบสอบถาม และความสมบูรณ์ ของข้อมูล หากพบข้อบกพร่องในข้อใด ผู้วิจัยจะใช้วิธีสอบถามเก็บข้อมูลเพิ่มจากกลุ่มตัวอย่างทันที จนแน่ใจว่าแบบสอบถามทุกฉบับมีความสมบูรณ์ทุกข้อ

3. เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จให้นำแบบสอบถามจำนวน 355 ฉบับ ที่ได้รับมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ

2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ โดยกำหนดไว้ 5 ระดับ

4. นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

5. สรุปปัญหาและข้อเสนอนี้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชนจากคำตอบที่ได้รับในแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ข้อคำถามแบบปลายเปิด โดยวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบ การวิเคราะห์ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ค่าสถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังนี้

3.1 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient analysis) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่เข้าใกล้ 1 หรือไม่ควรถูกเกิน 0.80

3.2 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multivariate analysis) เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงิน.

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ผลดังนี้ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา และอาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ มากกว่า 50 ปี รองลงมาอายุ 41-50 ปี สถานภาพครอบครัว สมรส รองลงมาโสด ระดับการศึกษามัธยมศึกษา รองลงมาประถมศึกษา และมีอาชีพหลัก เกษตรกรรม รองลงมาค้าขายธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านนโยบายในการส่งเสริมอาชีพ ด้านความหลากหลายของบริการทางการเงินแก่ชุมชน ด้านการขยายโอกาสการเข้าถึง

และให้บริการทางการเงินแก่คนจน อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสมมติฐานที่ 6 ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อนี้

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชนพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุนมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยสามารถอธิบายผลกระทบได้ร้อยละ 3.6 ($R^2 = 0.036$) ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยสามารถอธิบายผลกระทบได้ร้อยละ 13.4 ($R^2 = 0.134$) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายผลกระทบได้ร้อยละ 11.6 ($R^2 = 0.116$) ปัจจัยด้านนโยบายในการส่งเสริมอาชีพ มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชนโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายผลกระทบได้ร้อยละ 18.3 ($R^2 = 0.183$) ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 1, 2, 4 และ 5 สำหรับปัจจัยด้านนโยบายเงินปันผลไม่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่า Sig = 0.102) ดังนั้นจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้ ขาดทุนดำเนินการในการบริหารงานของกองทุน (ร้อยละ 40.54) รองลงมาสมาชิกภายในกลุ่มหรือกองทุนมีรายได้น้อย (ร้อยละ 24.32) และยังไม่เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคง (ร้อยละ 13.51) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีสาระสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่นำมาศึกษามีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชนอยู่ 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายในการส่งเสริมอาชีพ โดยทุกปัจจัยมีผลกระทบเชิงบวกทั้งหมด และเพื่อตอบข้อคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน

1.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุนมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน ผลการวิจัยพบว่า มีผลกระทบต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และการขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่คนจน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ที่ผลการวิจัย ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่วนมากมีความรู้ มีประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี มีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารกองทุน มีความตั้งใจและทุ่มเทในการบริหารงานตามวัตถุประสงค์ของกองทุน และมีความตระหนักในภารกิจของกองทุนหมู่บ้านที่ต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานแนวคิดของ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 55) กล่าวว่า ผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ ควรมีลักษณะดังนี้ คือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ ความสามารถทำให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองมีความสามารถ มีพลังและมุ่งการปฏิบัติให้บรรลุผล แสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและเอื้ออาทรแก่ผู้อื่น ชอบที่เสี่ยง สร้างกลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการโฆษณาตัวเอง

และทำให้การขัดแย้งภายในเกิดขึ้นน้อยที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542 : 254) ภาวะผู้นำ คือความสามารถและคุณลักษณะ ของบุคคลที่จะใช้อิทธิพลโน้มน้าว ชักจูง เปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคลและกลุ่มให้สามารถรวมพลังช่วยกันทำงานเพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์การสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และสอดคล้องกับแนวคิดของ อารี เพชรผุด (2530 : 108) ว่าเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นลักษณะพิเศษที่บุคคลหนึ่งมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นหรือเหนือกลุ่ม เมื่อมีสถานการณ์นี้เอื้ออำนวยและบุคคลอื่นก็ยอมรับด้วย

1.2 ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุนมีผลกระทบในเชิงบวกต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุนมีผลกระทบในเชิงบวกต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ความหลากหลายของการบริการทางการเงิน และการขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่คนจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่า คณะกรรมการกองทุนทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของกองทุนสม่ำเสมอ การทำงานร่วมกัน และทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Linda Honold (2544 : ไม่มีเลขหน้า) บรรยากาศการเรียนรู้ประเด็นการเรียนรู้ในเรื่องบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ 1. การเรียนรู้แบบเป็นทางการ (Formal learning) เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่คนคุ้นเคยกันดี คือ จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและผู้สอนเป็นผู้จัดหาบทเรียน 2. การเรียนรู้แบบกึ่งเป็นทางการ (Semiformal learning) เป็นบรรยากาศแบบการประชุมซึ่งผู้เรียนอาจพูดคุยกันได้บ้าง ผู้สอนเป็นผู้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาอย่างกว้างๆ และเสนอเนื้อหาสำคัญบางส่วน แต่เห็นการรวบรวมความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ที่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเพื่อสร้างบทเรียน 3. การเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ (non-formal learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีการวางแผนการไว้ก่อนแต่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยอาจเป็นการพูดคุย บริเวณโต๊ะประชุมหรือระหว่างพักดื่มกาแฟ ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมากในการจัด

เนื้อหา และกระบวนการการเรียนรู้ 4. การเรียนรู้แบบเป็นกันเอง (Informal learning) เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตที่ทั้งจากด้านที่ดีและไม่ดี สิ่งสำคัญก็คือ จะต้องสะท้อนมาจากประสบการณ์ และมีความตระหนักว่าเป็นโอกาสของการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547 : 35) ให้ความหมายว่า ความรู้ เป็นกระบวนการขัดเกลาเลือกใช้และบูรณาการ การใช้สารสนเทศเหล่านั้นจนกลายเป็นความรู้ใหม่ ความรู้ใหม่จึงเกิดจากการผสมผสานความรู้และประสบการณ์เดิม ผสมกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ ความรู้ดังกล่าวจึงเป็นความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคล (Tacit knowledge) หากเมื่อความรู้เหล่านั้น ได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของการเขียนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ความรู้ก็กลายเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ความรู้ดังกล่าวจะมีคุณค่าปรากฏเมื่อนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ

1.3 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีผลกระทบในเชิงบวกต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ความหลากหลายของการบริการทางการเงิน และการขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่คนจน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้พบว่า สมาชิกกองทุนส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมเป็นประจำ มีการฝากเงินกับกองทุนอย่างสม่ำเสมอมีการเข้าร่วมในกิจกรรมการอบรมที่กองทุนได้จัดขึ้นเสมอ มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานของกองทุนเสมอ ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนเป็นอย่างดีให้การสนับสนุนกิจกรรมของกองทุนเป็นอย่างดี และส่วนใหญ่เข้าใจนโยบายของกองทุนเป็นอย่างดีสมาชิกมีความตระหนักในภารกิจของกองทุนหมู่บ้านที่ต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน และได้มีความแน่วแน่ในการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการแสดงความคิดเห็นการบริหารกองทุนสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานพ ฉวีรักษ์ (2546 : 12) พบว่าการที่คนเราจะพิจารณาว่าตนได้รับผลกระทบและเลือกที่จะมีส่วนร่วมในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่นั้น อย่างน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 6 ประการ คือ 1) ความใกล้ชิดปัญหา

2) ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ 4) ประเด็นทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม 5) ค่านิยม 6) อำนาจที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ อนุชัย บูรณประเสริฐกุล (2545 : 24) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่มีแนวคิดพื้นฐาน 3 ประการคือ 1) ให้ประชาชนมีบทบาทหลักในการพัฒนาโดยได้ร่วมแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด ร่วมสละทรัพย์ เงิน วัสดุ แรงกายและเวลา 2) เป้าหมายของกิจกรรมการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งพาและพัฒนาตนเอง มิใช่พึ่งพารัฐหรือพึ่งพองค์กรพัฒนาภายนอก3) กระบวนการพัฒนายึดหลักล่างสู่บนมากกว่าบนสู่ล่าง ซึ่งจะต้องถือชาวบ้านเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา กิจกรรมการพัฒนาจะเริ่มต้นจากชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปกรณ์ ปรียากร (2544 : 64) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนคือการที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ และกระทำได้ 4 ลักษณะดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน 2) เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐาน 3) เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้า และการบริหารให้สมบูรณ์ขึ้น 4) เป็นผู้ที่มีความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นทั้งแนวทาง และจุดหมายปลายทางโดยตัวของมันเองในแง่ที่ว่าประชาชนทุกคนต่างมีจิตปรารถนา และเกิดความรู้สึกพึงพอใจอย่างล้นเกินในการที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจและร่วมปฏิบัติที่เกื้อหนุนต่อการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตนเอง

1.4 ปัจจัยด้านนโยบายในการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน การวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุนมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ความหลากหลายของการบริการทางการเงิน และการขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่คนจนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัย

ครั้งนี้พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นกองทุนที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อมุ่งหวังแก้ปัญหาให้กับประชาชนในระดับรากหญ้าให้สามารถพึ่งพาตนเองในด้านประกอบอาชีพ แก้ไขปัญหาบริหารจัดการด้วยตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านคือ เพื่อสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง ทั้งนี้กองทุนต้องเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการและเอกชน ซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน หมู่บ้านเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเอง ได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมุ่งเน้นพัฒนาอาชีพยกระดับอุตสาหกรรมครัวเรือนและรัฐวิสาหกิจชุมชน เพื่อเปลี่ยนชุมชนให้เป็นแหล่งสร้างงานสร้างรายได้ อันจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างสูงกับภาคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีในการก้าวไป

2. ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ในระดับมาก อาจเป็นไปได้ว่า สมาชิกกองทุนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนแสดงความคิดเห็นเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น เข้าร่วมประชุมเป็นประจำ เข้าร่วมในกิจกรรมที่กองทุนจัดขึ้น ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการบริหารกองทุนอย่างสม่ำเสมอ มีการออมเงินกับกองทุนอย่างต่อเนื่อง และสมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจนโยบายของกองทุนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวความคิดของ อนุชัช บูรณประเสริฐกุล (2545 : 24) กล่าวว่า การใช้การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนานั้นมีแนวคิดพื้นฐาน 3 ประการคือ 1) ให้ประชาชนมีบทบาทหลักในการพัฒนาโดยได้ร่วมแสดงความคิดเห็น การเขียนการพูด ร่วมสละทรัพย์ เงิน วัสดุ แรงกายและเวลา 2) เป้าหมายของกิจกรรมการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งพาและพัฒนาตนเอง มิใช่พึ่งพารัฐหรือพึ่งพางค์กรพัฒนาภายนอก 3) กระบวนการพัฒนายึดหลักล่างสู่บนมาก

กว่าบนสู่ล่าง ซึ่งจะต้องถือชาวบ้านเป็นหลักในการแก้ไข ปัญหากิจกรรมการพัฒนาจะเริ่มต้นจากชุมชน สอดคล้องกับแนวความคิดของ ธรรมนุญ แก้วคำ (2543 : บทคัดย่อ)

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และประชาชนที่นำสินค้ามาจำหน่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้ทราบถึงการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีส่วนร่วมในการกำหนดประเภทสินค้าหรือผลผลิตที่จะนำมาจำหน่ายมากที่สุด 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ให้ได้ทราบถึงการดำเนินการ เพื่อนำสินค้ามาจำหน่าย ส่วนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการ บริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกกลุ่มอาชีพและประชาชนที่นำสินค้ามาจำหน่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกกลุ่มอาชีพมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การร่วมกิจกรรมในรูปแบบเวทีชาวบ้านในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมลานค้าชุมชน สำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์กับชาวบ้านในเรื่องการจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน และนำความคิดเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ส่วนกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และประชาชนที่นำสินค้ามาจำหน่ายนั้น มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์กับชาวบ้านอื่นๆ มากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยที่มีผลกระทบบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยที่มีผลกระทบบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน คือ มีทุนดำเนินการในการบริหารงานของกองทุน

น้อย รองลงมาสมาชิกภายในกลุ่มหรือกองทุนมีรายได้น้อย และยังไม่เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชศักดิ์ โพธิศรี (2546 : บทคัดย่อ) การศึกษาการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าเงินทุนของกองทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก สมาชิกกองทุนขาดความรู้ความเข้าใจในนโยบายของกองทุนไม่เข้าใจในกฎระเบียบกองทุน การนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ความไม่สะดวกในการเดินทางเข้าไปเบิกจ่ายเงินที่ธนาคาร ความไม่สะดวกในสถานที่ทำการและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายค่าตอบแทนของคณะกรรมการกองทุน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในครั้งนี้สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ มากกว่า 50 ปี รองลงมา 41-50 ปี สถานภาพครอบครัว สมรส รองลงมาโสด ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา รองลงมาประถมศึกษา และมีอาชีพหลัก เกษตรกรรม รองลงมาค้าขายธุรกิจส่วนตัว
2. ความคิดเห็นของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายปัจจัย 3 ลำดับสูงสุด คือ ภาวะผู้นำของประธานกองทุน การมีส่วนร่วมของสมาชิก และบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน
3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพร้อมของกองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชนโดยรวมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุน มีความสัมพันธ์ต่อความพร้อมของกองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยมีผลกระทบเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3.2 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุน มีความสัมพันธ์ต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกและปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุนมีความสัมพันธ์ต่อความหลากหลายของบริการทางการเงินแก่ชุมชนโดยมีผลกระทบเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3.4 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของประธานกองทุน ปัจจัยด้านบรรยากาศการเรียนรู้ของกองทุน ปัจจัยด้านนโยบายเงินปันผล ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกของกองทุน มีความสัมพันธ์ต่อการขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่คนจน โดยมีผลกระทบเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ในระดับมาก

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นสถาบันการเงินชุมชน : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขาดทุนจากผลการดำเนินงานในการบริหารงานของกองทุน รองลงมา

สมาชิกภายในกลุ่มหรือกองทุนมีรายได้น้อย และยังไม่เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ต้องการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ตกถึงมือของประชาชนโดยตรง เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาระบบการบริหารจัดการการเงินกองทุนด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ชัดความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ด้วย ความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป โดยผู้วิจัยเสนอแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. รัฐบาล ควรรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะประธานกองทุนหมู่บ้านที่มีประสบการณ์ เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการใหญ่และสำคัญ มีผลกระทบกว้างขวางมากจึงควรต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นผู้ให้ความคิดเห็น เพื่อจะได้สิ่งที่กลั่นกรองจากความคิดเห็นที่ถือว่าเป็นความคิดเห็นร่วมกันและนำมาซึ่งการทำงานร่วมกัน ต้องมีการประชาสัมพันธ์นโยบายนี้ให้กว้างขวาง โดยเชิญนักคิด นักพัฒนาการชุมชน พนักงานธนาคาร ผู้มีประสบการณ์โดยเฉพาะประธานกองทุนหมู่บ้านเข้ามาร่วมให้ความคิดเห็น

2. รัฐบาลควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนทราบถึงนโยบายกลไก และแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของตนเอง จะต้องไม่ละเลยการออมทรัพย์ ซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตอย่างมั่นคง และเมื่อมีการออมทรัพย์มีเงินจำนวนมากพอจะทำให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพารัฐบาลหรือองค์กรอื่นๆ อีกต่อไป

3. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพ โดยที่สำคัญควรมีเจ้าหน้าที่ให้การกำกับดูแลอย่างจริงจัง และคอยเป็นที่ปรึกษาติดต่อประสาน กับหน่วยงานของภาคีรัฐภาคเอกชน และองค์กรอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนทรัพยากร ด้านงบประมาณกองทุนหมู่บ้านลงไปตำบลหมู่บ้านให้มาก เป็นการวางพื้นฐานให้กับประชาชนเพื่อนำไปสู่การมีสถาบันการเงิน โครงการนี้มีโอกาสเป็นไปได้มาก

5. รัฐบาลควรพิจารณาความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความพร้อมถือเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ความหลากหลายของบริการทางการเงินแก่ชุมชน การขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่คนจน

6. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำของประธานกองทุน บรรยากาศการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนโยบายในการส่งเสริมอาชีพ โดยนำปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาระดับกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพิมล เจริญมีประเสริฐ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชเม็กกา แสนโสม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตพา แสนชัยธร กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสามได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิกิจ ศรีปัดดา ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย อาจารย์ภัทรวินัย อุตรินทร์ ผู้ชำนาญการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการสอบ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ยิ่งและเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมแก้ไขและปรับปรุงจนเนื้อหาสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา แสนโฆชน์. (2545). **การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาสินค้าหัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, กลุ่มงาน. (2548). **การดำเนินงานพัฒนาและยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน**. บันทึกที่ 0710/44685 ลงวันที่ 19 กรกฎาคม.
- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและการทำงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักเลขานายกรัฐมนตรี.
- _____. (2548). **หลักการพัฒนากองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- ชนัญญา กาญจนรังษิณห์ และชูสม รัตนนิตย์. (2545). **"ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน," ในการประเมินสถานการณ์กองทุนหมู่บ้าน ครั้งที่ 1**. กรุงเทพฯ : การศึกษาและวิจัยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาชุมชน สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- จิราภรณ์ นนทะลี. (2544). **รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านและธนาคารประชาชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม**. มหาสารคาม : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- ฐาปนา ฉันทไพศาล. (2539). **การเงินธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรินต์.
- เดชศักดิ์ โพธิ์ศรี. (2546). **การนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาตำบลขาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีศักดิ์ นพเกสร. (2548). **การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. ค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.cddweb.cdd.go.th/cdreion04/cdworker/pa1.pdf>.
- ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์. (2532). **การเงินธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธรรมบุญ แก้วคำ. (2543). **รูปแบบการบริหารลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสุข อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น**. รายงานการศึกษานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธาดา กิจชัย. (2539). **การดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขามเปี้ย ตำบลกู่ทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2548). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). **การจัดการความรู้กับคลังความรู้**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญส่ง ทาญพานิช. (2546). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย**. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ ปรียากร. (2544). **การวางแผนกลยุทธ์ : แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสมาธรรม.
- ปณิศา ลัญชานนท์. (2548). **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- ปราณี สุทธศรี. (2549). **ศึกษาการพัฒนาธุรกิจค้าผ้าของชุมชนบ้านเสียว : ตำบลห้วย อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปารีชาติ มงคลสินธุ์. (2549). **ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พงศธร ศรีชัยบุญสูง. (2549). **การศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ ศ.ศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พรทิพา ดำเนิน. (2549). **การจัดการความรู้ในชุมชน**. บุรีรัมย์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- พระอธิการอิทธิพล จำปาศรี. (2548). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี : อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พัฒนาชุมชนอำเภอบรบือ, สำนักงาน. (2550). **ข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอำเภอบรบือ : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบรบือ**.
- ไพรัช ไมตรีมิตร. (2550). **การศึกษาผลการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านเพื่อการผลิต บ้านส้มโอง หมู่ที่ 5 ตำบลโนนสวรรค์ อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- มานพ ฉวีรักษ์. (2546). **กลยุทธ์องค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษากรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองศรีไค อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2544). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ยุววรรณ รัฎฐกุล. (2545). **การสำรวจกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : การศึกษาและวิจัยสายนโยบายการเงิน**. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- เย็นใจ เลหาภณีช. "บันทึกธุรกิจชุมชนแนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน," ใน **ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- เริงรัก จำปาเงิน. (2543). **การจัดการการเงิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ละมุล แก้วคำทอง. (2545). **บทบาทธนาคารหมู่บ้านกับการให้บริการสินเชื่อเพื่อการเกษตรบ้านเสี้ยว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น**. รายงานการศึกษาอิสระ วท.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วราณี เวสสุนทรเทพ และณัฐธิดา ศรีมุข. (2542). **การเงินธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์เอกสารและตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วราวุธ สารกุล. (2544). **รูปแบบการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและธนาคารประชาชน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม : รายงานการวิจัย**. มหาสารคาม : โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- วันเพ็ญ สุโพธิ์. (2545). **การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนชุมชนดงป่อ หมู่ที่ 10 ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**. สารนิพนธ์ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ, มหาสารคาม : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- วิภาดา คูปตานนท์. (2544). **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2547). **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เอช. เอ็น. กู๊ป.
- ศลิษา ภมรสติต. (2547). **การจัดการดำเนินงาน**. กรุงเทพฯ : ท้อป.
- เศรษฐกิจการคลัง, สำนักงาน กระทรวงการคลัง. **หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพกองทุน**. ค้นเมื่อ 17 เมษายน 2550. จาก <http://legal.cad.go.th/index2.html>.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2542). **พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดาวดี ดีอินทร์. (2546). **กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มอาชีพ บ้านสูงยางใต้ตำบลคูเมือง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สุรพล เสาร์่ม และคณะ. (2544). **การติดตามส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ** : รายงานการวิจัย. มหาสารคาม : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- อนุชัย บุรณประเสริฐกุล. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลและบำรุงรักษาทางหลวงชนบทของกรมโยธาธิการ : กรณีศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2546). **การบริหารการตลาด : กลยุทธ์และยุทธวิธี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารี เพชรพุด. (2530). **มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน**. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.
- Blake, Robert R. and Mouton, James S. (1967). **The Managerial Grid**. Houston : Gulf.
- Den Hartog, D. N. and Koopman, P.L. (2001). **Leadership in Organization** : Handbook of Industrial, Work, and Organizational Psychology: Volume 2 Organizational Psychology. London : Sage.
- Linda, Honold. (2001). **Developing Employees Who Love To Learn**. Retrieved July 9, from <http://www.gotomanager.com/newdetails.aspx?id=1617>.
- Luthans, Fred. (1992). **Organizational Behavior**. 6th ed. New York : McGraw-Hill, 1992.
- McGregor, Douglas. (1960). **The Human Side of Enterprise**. New York : McGraw-Hill.
- Newstrom, J. W. and Dasvis, K. (1993). **Organizational Behavior : Human Behavior at work**. 9th ed. New York : McGraw-Hill.
- Pfiffner, John M. and Presthus, Robert V. (1960). **Public Administration**. 3rd ed. New York : Ronald Press.
- Robbins, Stephen P. (1993). **Organizational Behavior**. 6th ed. New Jersey : Prentice-Hall.
- Robbins, Stephen P. and Coulter, Mary. (2003). **Management**. New Jersey : Pearson Education Indochina.

